

Communicatieadvies en scenario's 'eindbod versterking'

Groningen, maandag 25 mei 2020

Vooraf

Dit communicatieadvies is gebaseerd op input van de gemeentelijke programmamanagers versterking, een kwalitatieve inschatting van het sentiment over de versterkingsoperatie in de berichtgeving en op sociale media en afstemming met programmadirecteur Anja Woortman van het ondersteunend bureau. De in dit stuk beschreven scenario's vormen een hulpmiddel bij het bepalen van de bestuurlijke strategie voor een 'eindbod versterking'. Elk scenario wordt afgerond met een communicatieadvies. De volgende scenario's zijn uitgewerkt:

1. Rijk en regio komen samen tot een eindbod versterking.
2. Er ligt een eindbod versterking, maar de regio is niet blij.
3. De regio wil niet praten over een eindbod versterking.

Advies 1

Ervanuit gaande dat de huidige versterkingsoperatie doorgaat zoals afgesproken, er een duidelijk en concreet perspectief is voor inwoners, dat zij die kiezen om niet te versterken wél compensatie krijgen, financiële compensatie dusdanig is dat het 'goed voelt' en er ontbindende factoren zijn zodra de veiligheid voor de Groningers opnieuw in het geding is, luidt het ambtelijk advies aan de bestuurders van het VOG: *volg scenario 1.*

Advies 2

Tot nu toe vormen analyses van uitingen in sociale en traditionele media, aannames en gesprekken met individuen de basis van het inwonersperspectief dat in gesprekken met het Rijk naar voren wordt gebracht. Om dit perspectief steviger te onderbouwen luidt het ambtelijk advies aan bestuurders van het VOG: *organiseer onder inwoners die betrokken zijn bij de versterkingsoperatie een representatieve peiling over hoe de huidige versterking wordt ervaren.*

Context

Met het vooruitzicht op de beëindiging van de gaswinning in 2022 komt een veilig(er) Groningen in zicht. Naarmate de gaswinning verder daalt is de verwachting dat de noodzakelijke versterkingsmaatregelen minder vergaand zullen uitpakken en de opgave daarmee ook sneller tot een einde gebracht kan worden.

Sinds de start van de versterkingsoperatie in 2015 zijn er immers zo'n 1.100 woningen versterkt. Onder Groningers heerst nog maar weinig vertrouwen in een goede afloop van de versterkingsoperatie. Er ligt een breed gedragen pakket met versnellingsmaatregelen dat moeizaam tot uitvoering komt. Een lijst met knelpunten in de uitvoering van de versterking, zoals besproken in het VOG van 11 mei 2020, bemoeilijkt elk geloof in een voortvarende uitvoering van de versterkingsoperatie.

Dit jaar worden enkele nieuwe technische inzichten verwacht die van grote invloed zullen zijn op de scope en de (maatschappelijke) impact van de versterkingsopgave. Dit zijn twee actualisaties van de NPR en het van toepassing zijn van een nieuwe dreigingskaart. Hiermee is de kans groot dat in 2020 opnieuw rekening gehouden moet worden met een koerswijziging in de versterkingsopgave en alle betrokken partijen zich moeten voorbereiden op een nieuwe werkelijkheid.

Welke consequenties de dalende gaswinning en aanstaande technische wijzigingen ook zullen hebben, de regio is het aan de inwoners verplicht om de versterkingsopgave en de bijbehorende gevolgen op maatschappelijk verantwoorde wijze af te ronden. Dit betekent dat de aanstaande koerswijziging moet

aansluiten bij de huidige problemen en beleving van de inwoners. Met name voor hen is de jarenlange onzekerheid over de veiligheid van hun woning, het continu moeten anticiperen op steeds wijzigende kaders en het gebrek aan duidelijke communicatie funest geweest.

Dat Rijk en regio nu voorzichtig spreken over een ‘eindbod versterking’, zal zowel bij inwoners als maatschappelijke organisaties, raden en Staten en de Tweede Kamer vragen oproepen. Hoe kan er in dit stadium al gesproken worden over een eindbod, terwijl de versterking nog niet op stoom is? Het gevoel bij inwoners ‘te zijn opgegeven’ door de eigen gemeente, de provincie en het Rijk kan hierdoor versterkt worden of op zijn minst ontstaan. De brief van GBB-voorzitter Jelle van der Knoop op 4 mei 2020 aan minister-president Mark Rutte verwoordt dit. De daadkracht van het kabinet voor het oplossen van de coronacrisis staat volgens Van der Knoop in schril contrast met haar beleid in Groningen.

Voorwaarden

Om überhaupt in gesprek te kunnen met het Rijk over een eindbod versterking zal aan enkele randvoorwaarden moeten worden voldaan. Vastgesteld kan worden dat regio en Rijk het erover eens zijn dat de huidige lokale versterkingsplannen moeten worden afgerond zoals afgesproken. Tussen regio en Rijk enerzijds en de aardbevingsgemeenten onderling anderzijds bestaan echter verschillen van opvatting over:

- Moeten we in dit stadium al afspraken maken over een eindbod?
- Wat is een verantwoorde afronding van de versterking?
- Welke compensatiemaatregelen zijn noodzakelijk?
- Wat als de aardbevingen of de (onvoorziene) kosten van de operatie voor gemeenten alsnog toenemen?
- Afspraken over invoering van de nieuwe NPR-2020.
- Samenbrengen van schadeafhandeling en versterking.
- Het mandaat van de NCG.
- De relatie opdrachtgever versus opdrachtnemer tussen de aardbevingsgemeenten en de NCG.

Rijk

Voor het Rijk is een snelle beslissing over een ‘eindbod versterking’ wenselijk omdat het kabinet de versterking geregeld wil hebben vóór de verkiezingen van volgend jaar. De huidige minister van EZK is er alles aan gelegen om naast de afbouw van de gaswinning ook de start van een succesvolle aanpak van de versterking in Groningen te kunnen claimen. Dat de gevolgen van de gaswinning liever geen verkiezingsonderwerp moet worden hangt hiermee samen, net als met het idee dat een volgend kabinet niet met Groningen moet worden opgezadeld.

Regio

Voor de regio is een snelle beslissing over een ‘eindbod versterking’ wenselijk zodat inwoners duidelijkheid krijgen over waar ze wél en niet op kunnen rekenen. Los van het resultaat geeft een eindbod rust in het dossier en weer toekomstperspectief aan inwoners. Daarnaast is erbij de huidige ambtelijke top van de ministeries van EZK en BZK de bereidheid om met de regio tot een ‘eindbod versterking’ te komen. Tenslotte staat per 1 juli de invoering van de nieuwe NPR-2020 op stapel, die naar verwachting de basis onder de versterking wegneemt.

Issues

Coronacrisis

Als het Rijk na de coronacrisis de financiële balans opmaakt, is het reëel te veronderstellen dat er géén extra geld vrijkomt voor de versterking bovenop de huidige budgetten. Dit suggereert dat het verstandig is om nú afspraken te maken over een ‘eindbod versterking’. De versterkingsoperatie en de huidige coronacrisis zijn niet met elkaar te vergelijken. Toch wordt de vergelijking gemaakt in wijze van aanpak.

Het risico bestaat dat als de regio vanuit dit gezichtspunt met het Rijk onderhandelt, de onderhandelingspositie van de regio verzwakt.

Aardbevingen nemen vooralsnog toe in plaats van af

We geven wel aan dat het veiliger wordt in aardbevingsgebied door de afbouw van de gaswinning, maar dat inwoners hier nog weinig van merken, met 34 aardbevingen sinds het begin van dit jaar.

Uitlegbaarheid

Wat er ook tussen Rijk en regio besloten wordt, de uitlegbaarheid van dit besluit aan inwoners is essentieel. Hiermee staat of valt het draagvlak voor de versterking. Dit gaat niet alleen over de geloofwaardigheid van het eindbod zelf, maar - nog belangrijker - over de geloofwaardigheid van het lokale bestuur. Immers, zij zijn samen met de NCG de opstellers van de lokale versterkingsplannen en verantwoordelijk voor de prioritering van de uitvoering. Onafhankelijk van belang of gezichtspunt kan worden vastgesteld dat vertrouwen in een goede afloop van de versterkingsoperatie de spiegel is voor het vertrouwen van Groningers in het openbaar bestuur.

Naast dat een 'finaal eindbod' rust brengt in het dossier en de Groningers duidelijkheid biedt, is het ook explosief materiaal. Zowel in de media als richting maatschappelijke organisaties, de volksvertegenwoordiging van raden, Staten en Tweede Kamer en uiteraard inwoners. De volgende mogelijke scenario's doen zich dan ook voor.

Uitleg bij de scenario's

De scenario's zijn allereerst feitelijk beschreven. Daarna volgen de perspectieven van inwoners, regio en Rijk, aangevuld met kansen en risico's. Elk scenario wordt afgesloten met een communicatieadvies.

Scenario 1: Rijk en regio komen samen tot een eindbod versterking		
<p>Rijk en regio hebben een 'eindbod versterking' afgesproken. Naast de huidige versterking volgens de lokale versterkingsplannen 2020 zijn de volgende afspraken gemaakt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De nieuwe NPR-2020 gaat per 1 januari 2021 in en is de laatste NPR. • Er komt een regionaal fonds ter hoogte van [bedrag], waar zowel gemeenten als particulieren gebruik van kunnen maken. • Alle inwoners in aardbevingsgebied krijgen een eenmalige financiële compensatie ter hoogte van [bedrag] dat vrij te besteden is. • De scope van de versterking is vastgesteld op maximaal 26.000 woningen, met ruimte voor verrijking op basis van clustering. • Bij een eventuele opleving van de aardbevingen, het toenemen van het risico of overschrijding van de kosten voor de uitvoeringsorganisatie en gemeenten vinden er opnieuw onderhandelingen plaats tussen Rijk en regio. 		
Perspectief inwoners	Perspectief regio	Perspectief Rijk
<ul style="list-style-type: none"> • De versterking is nauwelijks begonnen of er wordt al gesproken over een eindbod. • Eindelijk duidelijkheid. • Eerst zien, dan geloven. • Inwoners die zich niet veilig voelen in hun woning en niet in de huidige plannen voorkomen voelen zich nog steeds niet gehoord. • Het compensatiebedrag is welkom, maar te laag en te laat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er ligt een eindbod waar de regio echt beter van wordt. • Niet alle bestuurders zullen met het eindbod eens zijn, maar zien wel de voordelen. • De regio kan inwoners concrete plannen en acties voorleggen. Wat beloofd wordt, kan worden nagekomen. • De discussie over wat wel en niet versterkt moet is nu niet meer nodig. Aandacht kan 	<ul style="list-style-type: none"> • Rijk kan een reëel bedrag voor Groningen reserveren. • Dit kabinet kan successen claimen: gaswinning is stopgezet en Groningen is weer veilig. • Versterking en aardbevingen zijn geen verkiezingsitems meer. • Regio heeft geld genoeg gekregen: 1,15 miljard NPG, donderden miljoenen aan versterkingsoperatie, tientallen miljoenen aan eenmalige

<ul style="list-style-type: none"> • Er komt zicht op een einde. 	<p>volledig gericht worden op de versterking zelf.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het gezamenlijk eindbod zorgt ook voor draagvlak voor de versterking bij het Rijk. 	<p>bedragen voor particulieren en een regionaal fonds.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen discussie meer met regio over wat wel en niet versterkt moet worden.
Kansen	Kansen	Kansen
<ul style="list-style-type: none"> • Veilig en duurzaam huis. • Weer toekomstplannen maken. • Afname van gezondheidsrisico's. 	<ul style="list-style-type: none"> • Afronding van dit dossier. • Samenwerking regio voortzetten in andere dossiers. • Blik weer op de toekomst. 	<ul style="list-style-type: none"> • Afronding van dit dossier. • Minister Wiebes kan successen claimen. • Rijk neemt proces in eigenhand en kan regievoerder zijn.
Risico's	Risico's	Risico's
<ul style="list-style-type: none"> • Het was niks, het is niks, het wordt niks. • Inwoners kunnen het gevoel krijgen 'te zijn opgegeven' door de overheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Negatieve publieke opinie. • Sommige bestuurders moeten even slikken met deze uitkomst. • Huidige versterkingsaanpak kan door het 'finale eindbod' worden vertraagd. • Rijk komt wensen van regio maar gedeeltelijk tegemoet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Water bij de wijn moeten doen, omdat er meer geld moet worden uitgegeven dan wenselijk. • Negatieve publieke opinie.
Communicatieadvies		
<i>Uitvoering</i>	<i>Strategie</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijke persverklaring en brief aan raden, Staten en Tweede Kamer. • Brief aan elk huisadres. • Klantreis voor inwoners. • Organiseer feedback: inloopbijeenkomsten, een telefoonnummer, een loket. 	<ul style="list-style-type: none"> • Trek als rijk en regio gezamenlijk op. • <i>Neem inwoners en lokale volksvertegenwoordigers serieus.</i> • <i>Schets de context waarbinnen dit eindbod tot stand gekomen is.</i> • <i>Schets het perspectief van de uitkomst.</i> • <i>Erken dat het hele proces van versterking niet loopt zoals gehoopt en afgesproken.</i> • <i>Wijs op de successen: gaswinning stopt, veiligheid neemt toe, schadeafhandeling in goede handen bij TCMG/IM.</i> • <i>Tone of Voice: het woord 'eindbod' kan zeer negatief overkomen bij inwoners.</i> 	
Mogelijke woordvoeringslijn		
	Gezamenlijke uitleg over totstandkoming van het eindbod, welke afwegingen er zijn gemaakt en wat dit voor de inwoners gaat betekenen.	

Scenario 2: Er ligt een eindbod versterking, maar de regio is niet blij.

Rijk en regio hebben een 'eindbod versterking' afgesproken. De huidige versterking volgens de lokale versterkingsplannen 2020 gaat door. Tot uiterlijk [datum] is hier geld voor beschikbaar. Dat is ook de datum waarop de NCG met de uitvoering van de versterking stopt. Gemeenten die na deze datum verder willen, moeten het zelf organiseren en betalen. Het IM blijft tot [datum] schadegevallen afhandelen.

De nieuwe NPR-2020 gaat per 1 juli in en is de laatste NPR. Dit haalt de fundering weg onder de versterkingsoperatie. Voor woningen die geen onderdeel uitmaken van de lokale plannen volgt geen versterking meer. Deze huishoudens maken wel aanspraak op een eenmalig bedrag, te besteden aan het energiezuinig maken van de woning. Agrarische bedrijven met schade worden schadeloosgesteld met een maximum van [bedrag] per bedrijf, te besteden aan schadeherstel of verduurzaming van het bedrijf.

Het Rijk heeft ingestemd met een regionaal fonds ter compensatie. Gemeenten die geld uit dit fonds willen inzetten kunnen plannen indienen die na goedkeuring van het ministerie van BZK kunnen worden uitgevoerd. Voor particulieren en ondernemers is dit fonds niet toegankelijk. De datum waarop dit fonds stopt is [datum].

Bij een eventuele opleving van de aardbevingen of overschrijding van de kosten voor de uitvoeringsorganisatie en gemeenten vindt er geen compensatie door het Rijk plaats.

Perspectief inwoners	Perspectief regio	Perspectief Rijk
<ul style="list-style-type: none"> De versterking is nauwelijks begonnen of er wordt al gesproken over een eindbod. Eindelijk duidelijkheid. Eerst zien, dan geloven. Inwoners die zich niet veilig voelen in hun woning en niet in de huidige plannen voorkomen voelen zich nog steeds niet gehoord. Het compensatiebedrag is welkom, maar te laag en te laat. Er komt zicht op een einde. 	<ul style="list-style-type: none"> Onder druk is de regio akkoord met een eindbod versterking. Regionale bestuurders voelen zich door het Rijk in het hemd gezet. Regionale bestuurders hebben gevoel gefaald te hebben: willen meer voor inwoners doen, maar kunnen dat nu niet meer. Onderlinge regionale verdeeldheid maakt onderhandelingen met Rijk lastig. De compensatie voor jaren genegeerd te zijn, geleden schade en gevoel van onveiligheid is verre van voldoende. Samenwerking met Rijk is ernstig beschadigd. 	<ul style="list-style-type: none"> Eindelijk een slot op de portemonnee. Dit kabinet kan successen claimen: gaswinning is stopgezet en Groningen is weer veilig. Versterking en aardbevingen zijn geen verkiezingsitem meer. Regio heeft geld genoeg gekregen: 1,15 miljard NPG, donderden miljoenen aan versterkingsoperatie, tientallen miljoenen aan eenmalige bedragen voor particulieren en agrariërs en een regionaal fonds. Verstoorde relatie met regio is jammer.
Kansen	Kansen	Kansen
<ul style="list-style-type: none"> Veilig en duurzaam huis. Weer toekomstplannen maken. Afname van gezondheidsrisico's. 	<ul style="list-style-type: none"> Tel je zegeningen. 	<ul style="list-style-type: none"> Afronding van dit dossier. Bewijs dat het Rijk regie moet nemen in een moeizame samenwerking met regio.
Risico's	Risico's	Risico's
<ul style="list-style-type: none"> Het was niks, het is niks, het wordt niks. Inwoners kunnen het gevoel krijgen 'te zijn opgegeven' door de overheid. 	<ul style="list-style-type: none"> Negatieve regionale publieke opinie. Politieke consequenties voor lokale bestuurders. Maatschappelijke onrust. 	<ul style="list-style-type: none"> Kritisch debat in Tweede Kamer. Negatieve publieke opinie. Parlementaire enquête. WOB-verzoeken van media. Maatschappelijke onrust.

<ul style="list-style-type: none"> Inwoners keren zich definitief af van lokale politiek. 		
Communicatieadvies		
<i>Uitvoering</i>	<i>Strategie</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Regionale persverklaring en brief aan raden, Staten en Tweede Kamer. Brief aan elk huisadres. Organiseer feedback: inloopbijeenkomsten, een telefoonnummer, een loket 	<ul style="list-style-type: none"> Trek als regionale bestuurders gezamenlijk op. Neem inwoners en lokale volksvertegenwoordigers serieus. Schets in het kader van de parlementaire enquête zoveel mogelijk context en geef openheid van zaken over de gesprekken met het Rijk. Wijs op de successen: gaswinning stopt, veiligheid neemt toe, schadeafhandeling in goede handen bij TCMG/IM. Schets de context waarbinnen dit eindbod tot stand gekomen is. Schets het perspectief van de uitkomst. Vertel de eigen dilemma's en erken dat het hele proces van versterking niet loopt zoals gehoopt en afgesproken. 	
Woordvoeringslijn		
	Gezamenlijke uitleg over totstandkoming van het eindbod, welke afwegingen er zijn gemaakt en wat dit voor de inwoners gaat betekenen.	

Scenario 3: De regio wil niet praten over een eindbod versterking.		
Een eindbod voor de versterking zal door veel inwoners en volksvertegenwoordigers niet meteen begrepen worden. Immers, er loopt toch een versterkingsoperatie met goede afspraken. Waarom dan opnieuw afspraken maken? Laten we eerst uitvoeren wat is afgesproken.		
Perspectief inwoners	Perspectief regio	Perspectief Rijk
<ul style="list-style-type: none"> • Niet praten maar doen! • Inwoners hopen op duidelijkheid. Ze zitten al jaren in onzekerheid • Inwoners hebben recht op een veilig huis. • Inwoners willen weer aan de toekomst kunnen denken. • Inwoners haken helemaal af: het was niks, het is niks, het wordt niks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laten we nu eerst eens écht beginnen met de versterkingsoperatie. • Elke gemeente moet de versterking kunnen uitvoeren volgens het lokale plan, totdat de regio écht veilig is. • Door alle vertraging merken we nog vrijwel niets van de versterkingsoperatie en blijft de roep om aandacht en geld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie niet praten wil, moet maar voelen: het Rijk is 'er klaar mee' en legt eenzijdig maatregelen op. • De aardbevingsgemeenten worden afgespiegeld als 'rupsjes nooit genoeg': de gaswinning is bijna afgebouwd, het veiligheidsrisico vrijwel nihil en Groningen heeft een versterkingsoperatie en veel geld gekregen in het Nationaal Programma Groningen. Waar zeuren jullie nu nog over?
Kansen	Kansen	Kansen
<ul style="list-style-type: none"> • Geen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn genoeg argumenten te vinden waarom de versterkingsopgave kan stoppen. • Rijk probeert onder eerder gemaakt afspraken uit te komen.
Risico's	Risico's	Risico's
<ul style="list-style-type: none"> • Inwoners zitten nog voor lange tijd in onzekerheid. De huidige vertraagde en onduidelijke, niet inwonersgerichte uitvoering gaat door. • Mogelijk komen inwoners tegen de tijd dat ze 'aan de beurt zijn' niet meer in aanmerking voor versterking. Inwoners hebben dan jarenlang voor 'niks' angst gehad over hun woning. • Blijvende gezondheidsschade bij inwoners. 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderlinge verdeeldheid over wel of geen eindbod. • Gemeenten trekken afzonderlijk van elkaar weer hun eigen plan. • Beschadigde relatie met het Rijk. • Onzeker hoe de versterking vanuit het Rijk wordt opgepakt na de verkiezingen van volgend voorjaar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wat een mooie versterking had kunnen worden, wordt het fiasco van de eeuw. • Door de coronacrisis is er geen geld meer beschikbaar voor het 'Groningen dossier'.
Communicatieadvies		
Uitvoering	Strategie	
<ul style="list-style-type: none"> • Regionale persverklaring en brief aan raden, Staten en Tweede Kamer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Trek als regionale bestuurders gezamenlijk op. • <i>Neem inwoners en lokale volksvertegenwoordigers serieus.</i> • <i>In het kader van een parlementaire enquête en als signaal naar inwoners: leg uit waarom er niet met het Rijk wordt gesproken over een eindbod.</i> • <i>Vertel de eigen dilemma's en erken dat het hele proces van versterking niet loopt zoals gehoopt en afgesproken.</i> 	
Woordvoeringslijn		
We gaan eerst uitvoeren wat is afgesproken. Pas als dit écht loopt, gaan we met het Rijk praten over een eindbod voor versterking.		